

UČEBNÉ OSNOVY PRE KATOLÍCKE NÁBOŽENSTVO PREDMET NÁBOŽENSKÁ VÝCHOVA/ NÁBOŽENSTVO PRE ZÁKLADNÉ ŠKOLY, STREDNÉ ŠKOLY A GYMNÁZIÁ

I. Charakteristika predmetu

Keďže človek je z psychologického a sociologického hľadiska prirodzene bytosť náboženská, má potrebu smerovať k tomu, čo ho presahuje. Vyučovací predmet náboženstvo/náboženská výchova má preto opodstatnenú úlohu v celistvom ponímaní výchovy na škole. Predmet umožňuje žiakom formulovať otázky týkajúce sa základných životných hodnôt, postojov a konania, konfrontovať ich s vedecky a nábožensky (kresťansky) formulovanými pohľadmi na svet, hľadať svoju vlastnú životnú hodnotovú orientáciu.

Vyučovací predmet náboženstvo/náboženská výchova formuje v človeku náboženské myslenie, svedomie, náboženské vyznanie a osobnú vieru ako osobný prejav náboženského myslenia a integrálnej súčasti identity človeka. Ponúka prístup k biblickému posolstvu, k učeniu Cirkvi a k jej tradícii, otvára pre neho možnosť života s Cirkvou.

Návrh nových učebných osnov kladie dôraz na žiaka a rozvinutie jeho kompetencií, ktoré sú potrebné pre jeho osobný život a život v spoločnosti. Vo výchovno-vzdelávacom procese vznikla potreba nového systému vzdelávania, čo si vyžaduje aj zmenu štruktúry učebných osnov. Ako najvhodnejšia sa javí špirálová štruktúra učebných osnov, ktorá je kombináciou cyklickej štruktúry s lineárnou. Špirálové usporiadanie obsahu učiva umožňuje postupné prehĺbovanie učiva v nasledujúcich ročníkoch vždy na náročnejšej úrovni.

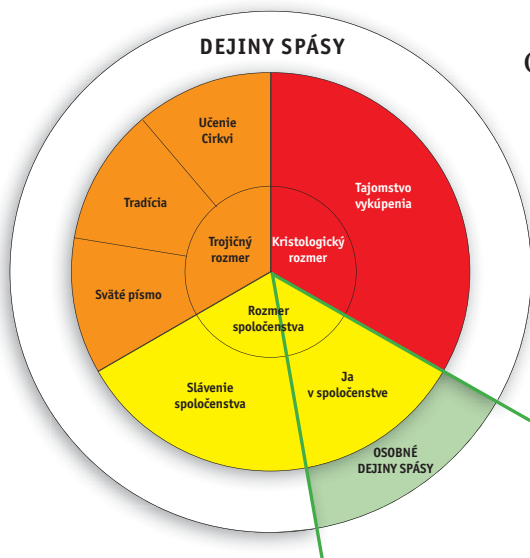
V lineárnej štruktúre je potrebné rozdelenie obsahov učiva do podstatných línií, ktoré v nasledujúcich ročníkoch prehĺbujú kognitívne, afektívne a psychomotorické ciele, potrebné na osvojenie kľúčových kompetencií žiakov. Predkladaný projekt rozdeľuje obsah učiva do troch lineárnych oblastí (obraz č.1), ktoré sú zamerané na:

1. *trojičný rozmer* (v každom ročníku primerane spoznávať všetky tri božské osoby prostredníctvom Božieho zjavenia – Svätého písma, tradície a učenia Cirkvi)
2. *kristologický rozmer* (v každom ročníku primerane veku sprístupňovať tajomstvo vykupiteľského diela Ježiša Krista)
3. *rozmer spoločenstva* (primerane veku postupne spoznávať biblické dejiny, dejiny cirkvi, význam slávania spoločenstva, poslanie človeka s dôrazom na osobné dejiny spásy).

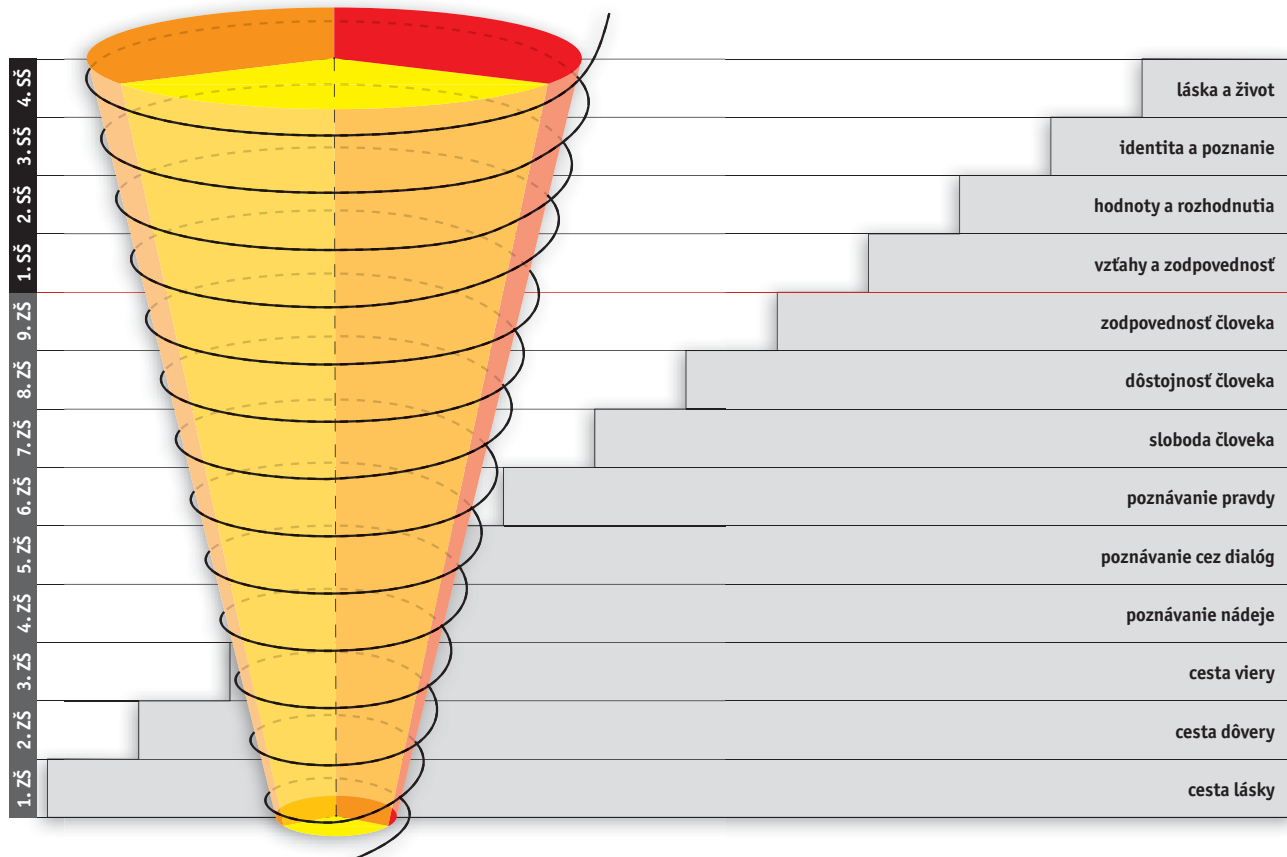
Uvedené lineárne oblasti sa budú prehĺbovať v špirále, ktorú tvorí trinásť úrovní (obraz č.2). Lineárne oblasti sa opakujú v celej špirále, výsledkom čoho je postupné rozširovanie učiva a jeho prehĺbovanie primerane veku žiakov. Obsah učiva predstavuje dejiny spásy, je zameraný na osobné dejiny spásy vychovávaného. Dejiny spásy rozvíjame v špirále cez postojovú orientáciu, ktorú zviditeľňuje ročníková téma. Predkladaný výber a usporiadanie ročníkových tém predstavuje cieľenú výchovu k čnostiam. Poznávaním lásky, ktorá nás presahuje, môže vychovávaný rásť v plnej zrelosti osobnosti (obraz č. 2 – schody sú ilustračným zobrazením osobnostného rastu žiaka). Narastanie špirály začína od uvedomenia si žiaka, že je milovaný (1. ročník ZŠ) po objavenie poslania žiť život v láske – stotožniť sa so životným štýlom kresťana (4. ročník ZŠ).

Prvý ročník ZŠ je zameraný na radosť zo života. Prvák cez radosť a nadšenie zo všetkého stvoreného spoznáva toho, kto ho nekonečne miluje. Len ten, kto si je vedomý, že je milovaný, učí sa dôverovať (2. ročník ZŠ). Cesta dôvery vedie k viere. Komu človek dôveruje, tomu začína veriť (3. ročník ZŠ). Viera prináša do života nádej (4. ročník ZŠ). Štvrták začína pravidelne pristupovať k sviatosti zmierenia s Bohom, ktorá mu prináša do života novú nádej. Kto žije s nádejou, otvára sa životu – je schopný viesť dialóg s človekom i s Bohom. Dialóg skvalitňuje jeho život (5. ročník ZŠ). V dialógu s Tým, ktorý nás presahuje, objavujeme pravdu – pravdu o svete, o človeku i o Bohu (6. ročník ZŠ). Pravda človeka oslobodzuje (7. ročník ZŠ). Len vnútorne slobodný človek si je vedomý svojej dôstojnosti, ktorú objavuje v Bohu (8. ročník ZŠ). Slobodný človek, vedomý si hodnoty človeka, je schopný a ochotný nielen zodpovednosť nielen za seba, ale aj za iných (9. ročník ZŠ).

Stredoškólák si začína sám vyberať a budovať vzťahy, za ktoré nesie zodpovednosť (1. ročník SŠ). Určuje si svoj rebríček hodnôt. Vyberá si, s ktorými hodnotami sa stotožní (ktoré prijíma od rodičov a ostatných vychovávateľov), a ktoré vyselektuje (2. ročník SŠ). Mladý človek hľadá svoju identitu. Zodpovedným budovaním vzťahov, výberom pravých hodnôt objavuje svoju identitu (3. ročník SŠ). Kto si je vedomý svojej identity v Tom, kto ho presahuje, objavuje poslanie človeka žiť život v láske – v hlbokom vzťahu s ľuďmi i s Bohom.

Obr. č. 1

Obr. č. 2

II. Všeobecný cieľ predmetu

Vyučovací predmet náboženstvo/náboženská výchova sa zameriava na pozitívne ovplyvnenie hodnotovej orientácie žiakov tak, aby sa z nich stali slušní ľudia s vysokým morálnym kreditom, ktorých hodnotová orientácia bude prínosom pre ich osobný a rodinný život i pre život spoločnosti. Náboženstvo/náboženská výchova je výchovou k zodpovednosti voči sebe, voči iným jednotlivcom i celej spoločnosti. Učí žiakov kriticky myslieť, nenechať sa manipulovať, rozumieť sebe, iným ľuďom a svetu, v ktorom žijú. Zároveň výučba predmetu naväzuje na ďalšie spoločenskovedné predmety, umožňuje žiakom ozrejmiť si morálny pohľad na mnohé témy otvorenej spoločenskej diskusie. Učí žiakov rozlišovať medzi tým, čo je akceptované spoločnosťou, a tým, čo je skutočne morálnym dobrom pre jednotlivca i pre celú spoločnosť.

Ciele predmetu sú stotožnené s cieľom Národného programu výchovy a vzdelávania Slovenskej republiky „...*nechceme v Národnom programe len zdôrazňovať organizačné zmeny, financovania, formálne aspekty, zmeny v riadení, ale ide hlavne o polozenie základov zmeny filozofie výchovy, osvojenia si nových hodnôt poznávacích a morálnych kvalít človeka budúcnosti. Mladí ľudia by sa mali strániť: pôžitku bez svedomia, bohatstva bez práce, vedy bez ľudskosti, poznania bez vôle, podnikania bez mravnosti, politiky bez princípov.*“

Predmet sa cieľmi spolupodieľa na utváraní a rozvíjaní kľúčových kompetencií: Napĺňanie cieľov jednotlivých vzdelávacích oblastí a vyučovacích predmetov sa realizuje v školskom prostredí prostredníctvom **kľúčových a predmetových kompetencií** žiakov, ktoré zároveň rozvíja. Kľúčové kompetencie majú procesualný charakter. Žiaci si ich osvojujú na veku primeranej úrovni prostredníctvom obsahu, metód vzdelávania a činnosti.

V súlade so Spoločným európskym rámcom kľúčových kompetencií, ako základným orientačným nástrojom pre vymedzenie kľúčových kompetencií ŠVP vymedzil nasledovné kľúčové kompetencie:

- kompetencia (spôsobilosť) k celoživotnému učeniu sa
- sociálne komunikačné kompetencie (spôsobilosti)
- kompetencie (spôsobilosti) uplatňovať matematické myslenie a poznávanie v oblasti vedy a techniky
- kompetencie (spôsobilosti) v oblasti informačných a komunikačných technológií
- kompetencia (spôsobilosť) riešiť problémy
- kompetencie (spôsobilosti) občianske
- kompetencie (spôsobilosti) sociálne a personálne
- kompetencie (spôsobilosti) pracovné
- kompetencie (spôsobilosti) smerujúce k iniciatívnosti a podnikavosti
- kompetencie (spôsobilosti) vnímať a chápať kultúru a vyjadrovať sa nástrojmi kultúry
- odborné kompetencie (odborné školy)

Vyučovací predmet náboženská výchova sa podieľa na rozvoji kľúčových kompetencií najmä rozvíjaním týchto predmetových kompetencií:

1. kompetencie k učeniu sa

Žiak

- vyberá a využíva pre efektívne učenie vhodné spôsoby, metódy a stratégie, plánuje, organizuje a riadi vlastné učenie
- kriticky hodnotí výsledky svojho učenia a diskutuje o nich
- rozumie symbolickému spôsobu vyjadrovania jazyka Biblie a jazyka Cirkvi, integruje náboženský spôsob vnímania a chápania sveta do svojho celkového vzťahu k svetu, súbežne s pohľadom prírodných a humanitných vied

- prejavuje ochotu venovať sa ďalšiemu štúdiu a dialógu medzi týmito obormi aj v ďalšom živote
- udalosti svojho života vníma a spracováva ako životnú skúsenosť, tj. schopnosť transformovať na základe reflexie prežitých udalostí svoje konanie v budúcnosti

2. kompetencie k riešeniu problémov

Žiak

- vníma, rozpozná a pochopí problém, premyslí a naplánuje riešenie problému
- samostatne rieši problém s dôrazom na etický princíp k druhým ľuďom a k životnému prostrediu, kriticky myslí, hľadá kritéria pre voľbu riešenia problémov, zdôvodní návrhy svojich riešení s ohľadom na učenie Cirkvi
- robí uvážené rozhodnutia, je schopný ich obhájiť, zhodnotí výsledky svojich činov
- chápaním vlastnej tradície a chápaním postojov inak svetonázorovo alebo zmýšľajúcich ľudí predchádza konfliktom
- postoj vzájomnej tolerancie vníma ako základnú zásadu vlastného konania

3. komunikačné kompetencie

Žiak

- formuluje a vyjadruje svoje myšlienky a názory v logickom slede, vyjadruje sa výstižne, súvisle a kultivovane
- účinne sa zapája do diskusie, obhajuje svoj názor a vhodne argumentuje
- využíva informačné a komunikačné prostriedky a technológie pre kvalitnú a účinnú komunikáciu
- využíva získané komunikačné zručnosti k vytváraniu vzťahov potrebných k plnohodnotnému súžitiu a kvalitnej spolupráci s ostatnými ľuďmi
- objavuje zmysel symbolického vyjadrovania, rozumie symbolickému vyjadrovaniu v rituáloch a slávnostiach.

4. sociálne a interpersonálne kompetencie

Žiak

- účinne spolupracuje v skupine, na základe poznania alebo prijatia novej roly v pracovnej činnosti pozitívne ovplyvňuje kvalitu spoločnej práce
- podieľa sa na utváraní príjemnej atmosféry v triednom tíme, ohľaduplnosťou prispieva k upevňovaniu medziludských vzťahov, v prípade nutnosti poskytne pomoc alebo o ňu požiada
- prispieva k diskusii v pracovnej skupine a v triede, chápe potrebu efektívne spolupracovať s druhými pri riešení danej úlohy, oceňuje skúsenosti druhých ľudí
- angažuje sa a uskutočňuje vo svojom živote humánne princípy v duchu solidarity a lásky
- vytvára si pozitívny obraz o sebe, ktorý podporuje jeho sebadôveru a samostatný rozvoj
- ovláda a riadi svoje konanie a správanie tak, aby bol so sebou spokojný a vážil si sám seba

5. občianske kompetencie

Žiak

- rešpektuje, chráni a oceňuje národnú tradíciu, kultúrne a historické dedičstvo
- prejavuje pozitívny postoj k umeleckým dielam, rozvíja zmysel pre kultúru, aktívne sa zapája do kultúrneho diania a športových aktivít
- uvedomuje si základné humanistické hodnoty, uplatňuje a ochraňuje princípy demokracie,
- vyvážené chápe svoje osobné záujmy v spojení so záujmami širšej skupiny, resp. spoločnosti
- rešpektuje presvedčenie iných ľudí a váži si ich vnútorné hodnoty
- je otvorený kultúrnej a etnickej rôznorodosti

- odmieta útlak a hrubé zaobchádzanie, uvedomuje si povinnosť postaviť sa proti fyzickému aj psychickému násiliu
- uvedomuje si svoje práva v kontexte so zodpovedným prístupom k svojim povinnostiam, prispieva k naplneniu práv iných
- chápe základné ekologické súvislosti a enviromentálne problémy, rešpektuje požiadavky na kvalitné životné prostredie
- rozhoduje sa v záujme podpory a ochrany zdravia

6. pracovné kompetencie

Žiak

- dokáže si stanoviť ciele s ohľadom na svoje profesijné záujmy, kriticky hodnotí svoje výsledky a aktívne pristupuje k uskutočneniu svojich cieľov
- je flexibilný a schopný prijať a zvládať inovatívne zmeny
- prácu vníma nielen ako zdroj príjmu zaisťujúci určitú životnú úroveň, ale aj ako povolanie k spolupráci na rozvoji dobrej budúcnosti pre ľudí a pre svet

7. existenciálne kompetencie

Žiak

- žiak objavuje zmysel pravdy, spravodlivosti
- osvojí si kritický a diferencovaný prístup k vlastnej osobe, prijíma sám seba, je pripravený sa na tomto základe si stanoviť nové životné ciele
- objavuje a uznáva dôstojnosť človeka bez ohľadu na jeho schopnosť podať výkon
- vysvetlí hodnotu individuálneho ľudského života
- objavuje hranice človeka – utrpenie a smrť, je otvorený pre možnosti ich prekonania, ktoré ponúka kresťanská viera
- objavuje zmysel života, preberá sebariadenie, preberá zodpovednosť za sebaurčenie
- rozumie psychickým, sociálnym a historickým súvislostiam, ktoré podmieňujú hľadanie zmyslu života a je otvorený pre jeho transcendentnú hĺbku
- vytvára si rebríček hodnôt a osvojuje si životný štýl na základe etických princípov, analyzuje dôležité faktory ovplyvňujúce myslenie a životný štýl súčasného človeka
- vníma vo svojom živote ako dôležité rozhodnúť sa na základe poznania a skúsenosti pre svetonázorový postoj
- je schopný posúdiť a oceniť hodnotu vzťahov /priateľstva, manželstva, rodiny/, vysvetlí význam manželstva a rodiny a posúdi ich prínos pre spoločnosť, chápe zmysel vernosti

III. Charakteristika obsahu učiva

Učivo predmetu obsahuje tieto ročníkové témy a ročníkové ciele:

Pre základné školy

1 ročník

Téma roka: Cesta lásky.

Cieľ roka: Spoznávať lásku milujúceho Boha Otca k svetu a človeku. Vytvárať si pozitívny vzťah k Bohu, ľuďom a svetu. Osvojiť si vonkajšie prejavy lásky.

2. ročník

Téma roka: Cesta dôvery.

Cieľ roka: Reprodukovať boží zákon a biblické príbehy ľudí, ktorí dôverovali Bohu. Budovať postoj dôvery k Bohu. Pestovať návyk postojov otvorenosti pre dôverný vzťah s Bohom a s človekom.

3. ročník

Téma roka: Cesta viery.

Cieľ roka: Spoznať cestu viery Božieho ľudu v trojjediného Boha. Rozvíjať vieru v Boha formáciou svedomia. Budovať postoj viery v trojjediného Boha.

4. ročník

Téma roka: Poznávanie nádeje.

Cieľ roka: Spoznávať nádej pochádzajúcu od Boha. Oceniť potrebu nádeje pre osobný život. Formovať čnosť nádeje prostredníctvom sviatosti, modlitby a účasti na liturgickom slávení.

5. ročník

Téma roka: Poznávanie cez dialóg.

Cieľ roka: Spoznávať spôsoby komunikácie Boha s ľuďmi. Nadchnúť sa pre komunikáciu Bohom prostredníctvom sviatosti, liturgického slávania čítania Božieho slova. Prostredníctvom komunikácie sa približovať k Bohu a k ľuďom.

6. ročník

Téma roka: Poznávanie pravdy.

Cieľ roka: Spoznávať Božiu pravdu. Oceniť nemeniteľnosť pravdy pochádzajúcej z Božej múdrosti. Orientovať svoj život na život v pravde. Praktizovať život v pravde podľa hlasu svedomia.

7. ročník:

Téma roka: Sloboda človeka.

Cieľ roka: Poznať hranice osobnej slobody. Vnímať oslobodzujúcu silu Ježia Krista. Osvojiť si návyky kresťanského životného štýlu.

8. ročník:

Téma roka: Dôstojnosť človeka.

Cieľ roka: Definovať pôvod práva človeka na život, dôstojnosť a úctu. Vnímať osobnú hodnotu človeka. Interiorizovať kresťanské postoje a hodnoty.

9. ročník

Téma roka: Zodpovednosť človeka.

Cieľ roka: Posúdiť hodnotu zodpovednosti. Uvedomiť si osobnú zodpovednosť za seba a za iných. Formovať návyk kresťanského životného štýlu v rodinnom a spoločenskom živote.

Pre stredné školy

1. ročník

Téma roka: Vzťahy a zodpovednosť

Cieľ roka: Spoznávaním identity človeka reflektovať vlastnú identitu. Uvedomiť si dôležitý význam rozhodnutia pre vlastný svetonázorový postoj. V trojičnom rozmere budovať ľudský rozmer vzťahov ako naplnenie zmyslu života. Prehlbovať medziľudské vzťahy cez skvalitnenie komunikácie..

2. ročník

Téma roka: Hodnoty a rozhodnutia

Cieľ roka: Objavovať hodnotu človeka stvoreného na Boží obraz. Zdôvodniť potrebu budovania plnohodnotného života. Formovať návyk kritického myslenia a hodnotenia pozitívnych aj negatívnych javov v spoločnosti a v Cirkvi. Oceniť úlohu Cirkvi pri odovzdávaní hodnôt. Vnímať potrebu vlastnej angažovanosti pri vytváraní Európy s ľudskou tvárou. Nadobudnúť základné zručnosti interiorizácie kresťanských hodnôt.

3. ročník:

Téma roka: Identita a poznanie

Cieľ roka: Zdôvodniť pôvod dôstojnosti človeka podľa učenia Cirkvi. V príbehoch zdôrazňujúcich identitu veriaceho človeka v Starom zákone a v Novom zákone objavovať vlastnú identitu. Rozvíjať postoje v duchovnom rozmere človeka.

4. ročník:

Téma roka: Láska a život

Cieľ roka: Prehľbovať vedomosti o sociálnej náuke cirkvi a o živote v spoločnosti. Objavovať dar lásky v človeku. Interiorizovať hodnotu nezištnej lásky konaním dobra druhým.

IV. Postupy a charakteristika výučby predmetu

Výučba predmetu náboženstvo/náboženská výchova má byť zaujímavá a stimulujúca. Má žiakov učiť riešiť praktické otázky osobného a spoločenského života na základe morálnych princípov, ktoré sú nemenné. Výučba má žiakov aktivizovať a pripraviť na život v spoločnosti, ktorá môže kultúrne rásť len aktivitou uvedomelých a zodpovedných občanov s vysokým morálnym kreditom.

Vychováva nielen svojim obsahom učiva ale aj klímou triedy. Klíma jednotlivých tried vytvára klímu celej školy. Výučba predmetu cielene posilňuje triednu i školskú klímu.

Metódy a formy práce vyplývajú zo vzdelávacích a výchovných potrieb žiakov, z ich veku a životných skúseností. Doporučuje sa využívať aktivizujúce vyučovacie metódy, vhodné projektové vyučovanie v spolupráci so všeobecnovzdelávacími predmetmi.

Pred začatím výučby je potrebné, aby sa učiteľ dobre oboznámil s celým vzdelávacím obsahom učiva predmetu, aby poznal učivo iných všeobecnovzdelávacích predmetov alebo na strednej škole aj odborných spoločenskovedných predmetov.